

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition med förslag till lagar om ändring och temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 131/2021 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överläkare Paula Tiittala, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Maija Neva, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Mirka-Tuulia Kuoksa, social- och hälsovårdsministeriet
- sakkunnigläkare Auli Rytivaara, Finlands näringsliv rf
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf
- ansvarig för samhällsrelationer Eveliina Reponen, Servicefacket PAM rf
- verkställande direktör Timo Lappi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- direktör Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry
- verkställande direktör Heli Mäki-Fränti, Resebranschens förbund i Finland rf
- generalsekreterare Rosa Meriläinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- chef för samhällsrelationer Toni Ahva, Finlands Olympiska Kommitté rf
- styrelseledamot Vappu Verronen, Music Finland ry
- verkställande direktör Miika Huttunen, Slush.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Finlands Teatrar rf
- Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet rf.
- Tiketti Oy.

Inget yttrande av

- Konkurrens- och konsumentverket
- Löntagarnas forskningsinstitut

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

- Näringslivets forskningsinstitut ETLA.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Huvudsakligt innehåll och de viktigaste målen i propositionen. Syftet med den föreslagna lagstiftningen är att skydda personer som är bosatta och uppehåller sig i Finland mot coronavirussmitta från utlandet och att säkerställa att myndigheterna har fullgoda befogenheter för att förhindra att viruset sprids samtidigt som samhället öppnas i den omfattning som den aktuella smittsituationen tillåter.

Ekonomiutskottet bedömer den föreslagna regleringen utifrån sitt ansvarsområde med hänsyn till de allmänna förutsättningarna för näringsverksamhet och en fungerande marknad.

Allmän bedömning av bestämmelserna om restriktioner inom näringsverksamhet. Utskottet anser att åtgärderna för att göra det möjligt att öppna och hålla samhället öppet är nödvändiga och välkomna.

Det är en viktig utgångspunkt att verksamhetsutövarnas egna åtgärder och egenkontroll spelar en framträdande roll för att förhindra spridning av virusinfektioner. Samtidigt är det motiverat att aktörerna själva får välja hur åtgärderna ska genomföras i detalj. Det behövs redan av den anledningen att förhållandena varierar för dem som regleringen gäller. Näringsidkarna är oftast motiverade att genomföra åtgärderna kostnadseffektivt, för att minimera sina förluster, och å andra sidan också effektivt för att trygga verksamheten. Denna aspekt är av särskilt stor betydelse till exempel i de fall när små företag på grund av sina lokaler eller verksamhetens omfattning inte har möjlighet att vidta administrativt eller ekonomiskt sett tunga bekämpningsåtgärder, men effektiva åtgärder kan säkerställas på ett sätt som är lämpligt i förhållande till verksamheten. Enligt den utredning som ekonomiutskottet fått har betydande och konsekventa restriktioner och egenkontrollåtgärder redan vidtagits inom ett stort antal branscher.

Det är viktigt att regleringen och tillämpningen av den bildar en förutsägbar men också riktad och noggrant avgränsad enhet. Syftet med regleringen och tillämpningen av den bör vara att företag och branscher behandlas lika. Men för att regleringen samtidigt ska vara proportionerlig måste den konkreta spridningsrisk som näringsverksamheten medför beaktas i tillämpningen. Det finns oundvikligen spänningar mellan dessa mål med avseende på regleringens struktur och tillämpningen av den.

Covidpass. Enligt propositionen ska verksamhetsutövaren trots restriktioner ha möjlighet att fortsätta med sin verksamhet också i ett läge när spridning av en smittsam sjukdom ger anledning att införa restriktioner, om det av deltagarna krävs bevis på att de har intyg över full vaccinationsserie, genomgången covid-19 eller negativt testresultat enligt 58 i § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar. Bestämmelsen ger samtidigt verksamhetsutövaren rätt att kräva att deltagarna visar upp ett sådant intyg. En liknande modell är vanlig på många olika ställen i världen, även om det finns många olika varianter av förfarandet.

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

En senare bestämmelse i samma paragraf (4 mom.) inskränker dock den möjligheten. Om det på grundval av 58 § i lagen är helt förbjudet att ordna offentliga tillställningar, ger kravet på intyget nämligen ingen rätt att ordna tillställningar.

Dessutom föreskriver 6 mom. i samma paragraf det genom förordning av statsrådet får föreskrivas hur länge restriktionerna gäller tillställningar och verksamhet trots skyldigheten att visa upp intyg, om det är uppenbart att enbart kravet på intyg inte räcker till för att förhindra att viruset sprids. Ekonomiutskottet påpekar priserna på godtagbara covidtest fortfarande är höga och att det kan bli dyrt för dem som inte har ett godtagbart och fullgott vaccinationsskydd att delta i tillställningar och evenemang.

Enligt den allmänna motiveringen är bestämmelsen en uttömmande beskrivning av de situationer där en förordning kan utfärdas. Den utlösande faktorn för ett bemyndigande att utfärda förordning är det finns risk för överbelastning inom hälso- och sjukvården antingen nationellt eller regionalt. Bestämmelsen är oprecist formulerad, vilket kan öka osäkerheten i rättsläget. Ekonomiutskottet föreslår att social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande förtydligar under vilka förhållanden förordning kan utfärdas.

Vidare noterar ekonomiutskottet att den bestämmelse i paragrafen som tidsmässigt begränsar statsrådets behörighet och föreskriver att statsrådets förordning kan gälla endast en månad åt gången trots detta i och för sig positiva mål bidrar till att upprätthålla osäkerheten kring möjligheten att utöva näringsverksamhet.

Vad beträffar den tidsmässiga regleringen påminner ekonomiutskottet dessutom om att största delen av restriktionerna, inklusive den aktuella propositionen, är avsedda att bara gälla till och med den 31 december i år. Det betyder att verksamhetsutövaren från och med den 1 januari 2022 inte har någon rätt att kräva covidintyg enligt den föreslagna lagen. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att giltighetstiden för bestämmelserna om covidpass kopplas till giltighetstiden för andra restriktioner. Så länge restriktionerna gäller ska det som motvikt finnas bestämmelser om covidpass.

Den föreslagna bestämmelsen om covidpass är kopplad till covid-19-pandemin. Ekonomiutskottet tar här inte ställning till möjligheten att införa ett förfarande av typ covidpass utanför det nu aktuella sammanhanget.

Åldersgränser. Ekonomiutskottet anser det vara nödvändigt att lagstiftningen gör det möjligt för barn och unga att fortsätta att utöva sina hobbyer och aktiviteter också när allmänna restriktioner gäller. Följaktligen bör det inte krävas covidpass eller ett tunga testförfarande av dem. Åldersgränsen i propositionen skiljer sig från åldersgränsen i 16 a §. Dessutom definieras åldersgränsen olika i paragraferna. Denna asymmetri är ett problem, i synnerhet med tanke på de möjligheter att delta i fysiska aktiviteter, annan hobbyverksamhet och kulturevenemang som bestämmelserna om covidpass öppnar. Åldersgränsen kan i betydande grad påverka minderåriga barns möjligheter att delta i verksamheter som påverkar deras utveckling, hälsa och mående. Ekonomiutskottet anser att det utifrån kravet på proportionalitet och nödvändighet är tvivelaktigt att inkludera barn i kravet på covidpass.

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

Inresa. Coronapandemin har redan i nästan två år gett upphov till betydande osäkerhetsfaktorer inom den gränsöverskridande rörligheten. Ekonomiutskottet upprepar här sitt konstaterande från ett tidigare utlåtande (EkUU 23/2021 rd — RP 105/2021 rd), nämligen att det är viktigt att skapa tydliga regler för rörligheten och tillåta att turismen öppnas i samma takt som i andra länder. Det betyder att inreseförfarandena åtminstone måste vara förenliga med de överenskomna förfarandena i EU. Åtgärderna ska därutöver vara icke-diskriminerande och förenliga med proportionalitetsprincipen. Enligt förordningen om EU:s digitala covidintyg ska medlemsstaterna avstå från ytterligare restriktioner, såsom tester, för dem som har ett intyg. Förordningen möjliggör också bestämmelser om andra åtgärder, men endast om dessa andra åtgärder är proportionerliga och nödvändiga för att skydda folkhälsan.

Ekonomiutskottet påminner om att det är viktigt att se till att den gränsöverskridande trafiken löper smidigt även till länder utanför EU. Den föreslagna lagstiftningen innebär att ett covidpass bara avser EU:s digitala intyg. Det är viktigt att social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande, analogt med 16 g §, preciserar att förfarandet enligt 58 i § kan tillämpas också när intyget är något annat än explicit EU:s digitala intyg.

Om regleringen träder i kraft i sin nuvarande form, innebär det att de som reser in från någon annan stat än en EU-stat när det råder restriktioner inte har någon nytta av bestämmelserna om covidpass. Detsamma gäller alla de — också finländare — som har vaccinerat sig någon annanstans än i en EU-stat.

Ekonomiutskottet bedömer att det när den medicinska krisen viker undan är sannolikt att den uppdämda konsumtionsefterfrågan kommer att ta fart. Särskilt branscher som omfattas av kraftiga restriktioner, såsom turismen, kommer sannolikt att möta en ökad efterfrågan. Det är viktigt att finländska näringsidkare i största möjliga mån kan svara på denna efterfrågan utifrån samma konkurrensförutsättningar som företag i andra stater. Även om konkurrensförutsättningarna utgörs av många omständigheter som Finland inte kan påverka genom egna åtgärder, är det klart att en asymmetri i restriktionerna — eller enbart ovisshet kring restriktionerna och skyldigheterna — är ägnad att ge utländska aktörer ett försprång i den internationella konkurrensen.

Det vore extra skadligt med en lagstiftning som medför oklarheter eller tolkningssvårigheter gällande inreseformaliteter.

Vid behandlingen av flera lagstiftningsförslag på sistone har utskottet betonat att man i allt högre grad bör vara uppmärksam på att regleringen är noggrant avgränsad och träffsäker, när exceptionella förhållanden — och därmed också restriktioner — drar ut på tiden. Även om det i ljuset av den senaste statistiken är sannolikt att den värsta fasen av epidemin är över, kommer coronapandemin inte att försvinna ur världen inom den närmaste framtiden. En återgång till långvariga restriktioner eller nedstängningar är ohållbar med tanke på näringsverksamheten, människors försörjning och därmed även för de offentliga finanserna. Det bör också beaktas att kravet på ett andra test vid inresa kan inverka negativt på Finlands attraktionskraft som turistland och därigenom på näringsidkarnas verksamhetsförutsättningar inom turismen. Det är nödvändigt sätta fokus i åtgärderna på hur vi kan möjliggöra ekonomisk aktivitet.

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

Digitaliseringens möjligheter. Ekonomiutskottet framhöll i ett tidigare utlåtande (EkUU 25/2021 rd — RP 118/2021 rd) att tekniska lösningar och internationella erfarenheter bör utnyttjas på bästa möjliga sätt för att möjliggöra ekonomisk aktivitet som tryggar hälsan. Vidare betonade utskottet att det är viktigt för Finland att delta i den gemensamma europeiska användningen av digitala verktyg, särskilt för att finländarna ska kunna röra sig och delta i evenemang utanför Finland också i de stater där förfaranden som covidpass är ett villkor för deltagande. Samtidigt betonar ekonomiutskottet att samhället inte kan utvecklas enbart på de människors villkor som lätt kan vara delaktiga i den tekniska utvecklingen. Det är viktigt att skyldigheter och möjligheter läggs fast så att de också tryggar möjligheterna för personer med olika typer av funktionsnedsättning och personer som inte är delaktiga i den digitala utvecklingen.

I utvecklingen av digitaliseringen ingår också specialvillkor för covidintyg i den föreslagna regleringen, nämligen att tekniken för avläsning av intyg ska vara noggrant angiven. Detta är problematiskt både med avseende på dem som hamnat utanför den digitala utvecklingen och med tanke på likvärdiga utgångspunkter för marknadens funktion och konkurrensen samt för att möjliggöra näringsidkarnas egna lösningar, vilket betonats redan tidigare i detta utlåtande. Det är enligt utskottet en oskälighet om en smarttelefon blir det avgörande verktyget för användningen av covidpass och utesluter andra verktyg.

Ekonomiutskottet påpekar att lagen inte förefaller innehålla några undantag för personer som av hälsoskäl inte kan låta vaccinera sig. Följaktligen föreslår ekonomiutskottet att social- och hälsovårdsutskottet överväger möjligheten att ta in ett undantag från detta i bestämmelserna om covidpass. Det kunde exempelvis ordnas så att det i hälso- och sjukvårdssystemet går att göra en anteckning som gör det möjligt att få tillgång till tjänster utan vaccination. Samtidigt måste systemet dölja de detaljerade grunderna för detta, så att personens integritet skyddas. För att sådana anteckningar inte ska äventyra syftet med intyget, måste rätten att göra anteckningar begränsas till smittskyddsläkaren.

Konsekvenser för de offentliga finanserna. Budgetekonomin har under den pågående pandemin använts både för att ge ut direkta stöd och för att finansiera ersättningarna för olika kostnader. Statliga medel har använts dels för att stödja företag, dels också för att stödja den kommunala ekonomin och sjukvårdsdistrikten. Statens borgensansvar har ökat och olika refinansieringstransaktioner har gjorts. Utöver dessa belastas de offentliga finanserna också av de minskade skatteintäkterna i och med att den ekonomiska aktiviteten avtagit och behovet av transfereringar som beviljas på sociala grunder har ökat.

Vid tidigare behandling av riksdagsärenden i syfte att bekämpa virusspridningen och kompensera för restriktionerna har ekonomiutskottet framhållit att man bör väga in de samlade konsekvenserna, det vill säga balansen mellan fördelar och nackdelar med restriktioner, när bestämmelser om restriktioner införs. De negativa konsekvenserna för de offentliga finanserna visar sig — med fördröjning men oundvikligen — i den offentliga förvaltningens möjligheter att uppfylla berättigade förväntningar och erbjuda medborgarna de tjänster som de behöver. Under coronapandemin har utskottet upprepade gånger påpekat att kravet på träffsäkra och noggrant avgränsade åtgärder blir mer påtagligt när de exceptionella förhållandena och därmed också restriktionerna drar ut på tiden.

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

Sammanfattning och slutsatser. Den valda lösningen innebär att statsrådet bemyndigas att genom förordning inskränka möjligheten att utöva näring. Utskottet framhåller att det i samband med att statsrådet eventuellt utfärdar förordning är viktigt att öppet gå ut med information om vilka nyckeltal med anknytande realiserade och prognostiserade värden som ligger till grund för att statsrådet har ansett det vara nödvändigt att utfärda förordningen. Det är viktigt att lagstiftningen och myndighetsbefogenheterna ger tillräckliga möjligheter att begränsa människors sociala kontakter och rörelsefrihet när epidemiläget kräver det. Det är uppenbart att ingen enskild metod kan lösa problemet, men det är just därför som alla åtgärder bör vidtas, även om de bara delvis minskar spridningsrisken. Inledningsvis bör mindre stränga restriktioner införas. Tyngre restriktioner bör tillgripas först när de lättare restriktionerna har visat sig vara otillräckliga.

Tidigare i detta utlåtande motiverar utskottet behovet av att harmonisera bestämmelserna om covidpass med definitionerna av de intyg som ska tillämpas vid inresa. Författningstekniskt kan skrivningarna samordnas genom att orden "EU:s digitala" stryks i rubriken och i 1 mom. i 58 i §.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet anför

att social- och hälsovårdsutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 5.10.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Sanni Grahn-Laasonen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väättäinen sd
ersättare Aki Lindén sd

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 29/2021 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Perustelut

Talousvaliokunnan näkökulmasta keskeisintä on saada talouden rattaat pyörimään luopumalla koronarajoituksista siten, että yleinen terveysturvallisuus ei merkittävästi heikkene ja että kansalaiset ja yritykset kokisivat olonsa turvallisiksi eivätkä välttelisi palveluissa asiointia. Hallituksen esitys koronapassista ei näitä tavoitteita edistä.

Kun rokotepeittävyys on noussut korkeaksi, passin merkitys on nykytilanteessa aiempaa vähäisempi. Passin laaja soveltavuusalue baareista kampaamoihin ja käyttöönottamisen epämääräisyys viijaavat asiantuntijalausunnossakin esitettyyn huoleen, että sosiaali- ja terveysministeriö "pyrkii pitämään kiinni mahdollisimman kauan ankarista rajoitustoimista, ja että tästä seuraa uhka, että passista muodostuisi keino jättää rajoituksia purkamatta.

Toisessa asiantuntijalausunnossa pidetään selvänä, että ellei testauksen hintaa saada murto-osaan nykyisestä, passin käyttöönotto käytännössä estäisi monenlaisten palveluiden käytön ja harrastukset niiltä, jotka eivät rokotetta halua tai voi ottaa. Vaikka testauksen hinta saataisiinkin merkittävästi edullisemmaksi, testauksista muodostuisi julkiselle sektorille valtavat kustannukset, tai vaihtoehtoisesti kansalaisten ja yritysten maksettavana niistä tulisi sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta lisäävä ja asiointia ja siten kulutusta vähentävä tekijä. Perussuomalaiset eivät voi hyväksyä kansalaisten kahtiajakamista.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että lapsiin kohdistuvien toimien tulisi olla välttämättömiä ja viimesijaisia. Samoin todetaan, että näitä toimia ei todennäköisesti tulla tarvitsemaan. Perussuomalaisten mielestä yksilönvapauksia rajoittavan lainsäädännön tekeminen varastoon, varmuuden vuoksi, on monella tapaa ongelmallista. Painavilla terveydellisillä syillä ei näin järeitä toimia pystytäkään enää perustelemaan.

Hallituksen esityksen mukainen järjestelmä ei myöskään tunnista muiden maiden koronapasseja, millä olisi maahamme suuntautuvaan työ- ja viihdematkailuun kohtuuttoman kielteinen vaikutus.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingfors 5.10.2021

Veikko Vallin saf
Minna Reijonen saf